

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. lapkričio 11 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Laisvas asmenų judėjimas — Sąjungos pilietybė — Vienodas požiūris — Ekonominės veiklos nevykdantys valstybės narės piliečiai, kurie gyvena kitos valstybės narės teritorijoje — Teisės gauti specialias neįmokines išmokas pinigais pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004 nesuteikimas šiems asmenims — Direktyva 2004/38/EB — Teisė gyventi šalyje ilgiau nei tris mėnesius — 7 straipsnio 1 dalies b punktas ir 24 straipsnis — Pakankamų išteklių reikalavimas“

Byloje C-333/13

dėl *Sozialgericht Leipzig* (Vokietija) 2013 m. birželio 3 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2013 m. birželio 19 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Elisabeta Dano,

Florin Dano

prieš

Jobcenter Leipzig

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, pirmininko pavaduotojas K. Lenaerts, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Vajda, S. Rodin, teisėjai E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, M. Berger (pranešėja) ir J. L. da Cruz Vilaça,

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorė A. Impellizeri, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. kovo 18 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- E. Dano, atstovaujamos advokatės E. Steffen,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Möller,
- Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning,
- Airijos, atstovaujamos M. Heneghan, T. Joyce ir E. Creedon, padedamų BL C. Toland,

* Proceso kalba: vokiečių.

- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos D. Colas ir C. Candat,
 - Austrijos vyriausybės, atstovaujamos G. Hesse,
 - Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Behzadi-Spencer, padedamos baristerio QC J. Coppel,
 - Europos Komisijos, atstovaujamos F. Schatz, D. Martin, M. Kellerbauer ir C. Tufvesson,
- susipažinęs su 2014 m. gegužės 20 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 18 straipsnio, 20 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkto ir antros pastraipos, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 1, 20 ir 51 straipsnių, 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t, p. 72), iš dalies pakeisto 2010 m. gruodžio 9 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1244/2010 (OL L 338, p. 35, toliau – Reglamentas Nr. 883/2004), 4 ir 70 straipsnių ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46), 24 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant E. Dano ir jos sūnaus Florin ginčą su *Jobcenter Leipzig* dėl pastarojo atsisakymo jiems skirti minimalias išmokas (*Grundsicherung*), t. y. E. Dano – Vokietijos teisės aktuose numatytą pragyvenimą užtikrinančią išmoką (*existenzsichernde Regelleistung*), o jos sūnui – socialinę pašalpą (*Sozialgeld*), taip pat būsto ir šildymo išlaidų kompensaciją.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1247/92

- 3 Pagal 1992 m. balandžio 30 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1247/92, iš dalies keičiančio Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 136, p. 1, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 41), 1–8 konstatuojamąsias dalis:

„<...> būtina iš dalies pakeisti Reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 <...>, atnaujintą Reglamentu (EEB) Nr. 2001/83 <...>, su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EEB) Nr. 2195/91 <...>;

<...> būtina išplėsti Reglamente (EEB) Nr. 1408/71 pateiktą sąvokos „šeimos narys“ apibrėžimą, kad jis atitiktų Teisingumo Teismo precedentų teisėje [praktikoje] pateiktą to apibrėžimo išaiškinimą;

<...> taip pat būtina atsižvelgti į Teisingumo Teismo precedentų teisę [praktiką], kurioje tvirtinama, kad nacionalinės teisės aktų nustatytas tam tikras išmokas, paisant asmenų, kuriems taikomi tie teisės aktai, grupės, tų teisės aktų tikslų ir taikymo būdų, [pagal asmenų, kuriems taikomi tie teisės aktai, grupę, tų teisės aktų tikslus ir taikymo tvarką] galima priskirti ir socialinės apsaugos, ir socialinės paramos kategorijoms;

<...> Teisingumo Teismas nurodė, kad tam tikromis savo ypatybėmis teisės aktai, pagal kuriuos skiriamos tos išmokos, yra panašūs į socialinę paramą tuo, jog poreikis [nepriteklus] yra pagrindinis jų įgyvendinimo [taikymo] kriterijus ir jog teisės suteikimo sąlygos nėra grindžiamos darbo pagal darbo sutartį arba įmokų mokėjimo laikotarpių sumavimu, nors kitomis ypatybėmis jie mažai skiriasi nuo socialinės apsaugos dėl to, kad toliau nustatytų išmokų skyrimo būdui trūksta veiksmų laisvės [skiriant šias išmokas nenumatyta diskrecija] ir kad tie teisės aktai gavėjams suteikia teisiškai apibrėžtą padėtį;

<...> Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 taikymo sritis pagal jo 4 straipsnio 4 dalį neapima socialinės paramos sistemų;

<...> nurodytos sąlygos ir jų taikymo metodai [tvarka] yra tokie, kad derinimo sistema, kuri skiriasi nuo šiuo metu nustatytosios Reglamente (EEB) Nr. 1408/71 ir kuri atsižvelgia į specialias atitinkamų išmokų ypatybes, turėtų būti įtraukta į tą reglamentą siekiant apginti darbuotojų migrantų interesus pagal Sutarties 51 straipsnio nuostatas;

<...> asmenims, kuriems taikomas Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71, tos išmokos turėtų būti skiriamos tik pagal atitinkamo asmens arba jo ar jos šeimos narių šalies, kurioje gyvenama, teisės aktus sumuojant, jeigu būtina, visose valstybėse narėse įgytus gyvenimo laikotarpius ir nediskriminuojant dėl pilietybės;

<...> vis dėlto būtina užtikrinti, kad Reglamentu (EEB) Nr. 1408/71 nustatyta esama derinimo sistema tebebūtų taikoma išmokoms, kurios nepriskiriamos nurodytoms specialios kategorijos išmokoms arba kurios aiškiai neįtrauktos į to reglamento priedą; kadangi šiam tikslui yra reikalingas naujas priedas <...>“

Reglamentas (EB) Nr. 883/2004

4 Nuo 2010 m. gegužės 1 d. Reglamentas Nr. 883/2004 pakeitė Reglamentą Nr. 1408/71.

5 Pagal Reglamento Nr. 883/2004 1, 16 ir 37 konstatuojamąsias dalis:

„(1) nacionalinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo taisyklės priklauso laisvo asmenų judėjimo sričiai ir turėtų padėti kelti jų gyvenimo lygį bei užimtumo sąlygas.

<...>

(16) Nuostata, kad socialinės apsaugos teisės turi priklausyti nuo atitinkamo asmens gyvenamosios vietos, Bendrijoje iš principo neturi jokio pagrindo; tačiau tam tikrais atvejais, ypač kai kalbama apie su asmens ekonomine ir socialine padėtimi susijusias specialiąsias išmokas, į gyvenamąją vietą gali būti atsižvelgiama.

<...>

(37) Kaip jau keletą kartų pažymėjo Teisingumo Teismas, [Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką] nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo socialinės apsaugos išmokų perkeliavimo principo, turi būti griežtai [siaurai] aiškinamos. Tai reiškia, kad jos gali būti taikomos tik

nustatytas sąlygas tenkinančioms išmokoms. Darytina išvada, kad šio reglamento III antraštinės dalies 9 skyrius gali būti taikomas tik specialioms neįmokinėms išmokoms, išvardytoms šio reglamento X priede.“

6 Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnyje „Apibrėžimai“ nustatyta:

„Šiame reglamente:

<...>

l) „teisės aktai“ – kiekvienos atskiros valstybės narės įstatymai, reglamentai [įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai] ir kitos nuostatos bei visos kitos įgyvendinimo priemonės, susijusios su socialinės apsaugos sritimis, kurioms taikoma 3 straipsnio 1 dalis;

<...>“

7 Reglamento Nr. 883/2004 2 straipsnio, kuris reglamentuoja taikymo asmenims sritį, 1 dalyje numatyta:

„Šis reglamentas taikomas valstybės narės piliečiams, asmenims be pilietybės ir pabėgėliams, gyvenantiems vienoje iš valstybių narių, kuriems yra ar buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai, bei jų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims.“

8 Šio reglamento 3 straipsnyje „Taikymo sritys [Materialinė taikymo sritis]“ nurodyta:

„1. Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

<...>

b) motinystės ir lygiavertės tėvystės išmokas;

<...>

h) bedarbio išmokas;

<...>

2. Jei XI priede nenustatyta kitaip, šis reglamentas taikomas bendrosioms ir specialioms socialinės apsaugos sistemoms, nepaisant to, ar jos susijusios su įmokų mokėjimu, bei sistemoms, susijusioms su darbdavio ar laivo savininko įsipareigojimais.

3. Šis reglamentas taip pat taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais, numatytoms 70 straipsnyje.

<...>

5. Šis reglamentas netaikomas:

a) socialinei paramai ir medicininei pagalbai;

<...>“

9 Minėto reglamento 4 straipsnyje „Vienodas požiūris“ nustatyta:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios išmokos ir prievolės, kaip ir tos valstybės piliečiams.“

10 Reglamento Nr. 883/2004 III antraštinės dalies 9 skyriuje „Specialios neįmokinės išmokos pinigais“ yra 70 straipsnis „Bendrosios nuostatos“, kuriame numatyta:

„1. Šis straipsnis taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais, mokamoms pagal teisės aktus, kurie dėl jų taikymo [asmenims] srities, tikslų ir (arba) teisių įgijimo sąlygų turi ir 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų socialinės apsaugos, ir socialinės paramos teisės aktų savybių.

2. Šiame skyriuje „specialios neįmokinės išmokos pinigais“ – išmokos, kurios:

a) yra skirtos teikti:

i) papildomą, pakaitinį arba pagalbinį draudimą nuo rizikos, kurią apima 3 straipsnio 1 dalyje nurodytoms [nurodytos] socialinės apsaugos sritys, ir garantuoja atitinkamiems asmenims minimalias pragyvenimo pajamas atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės ekonominę ir socialinę padėtį; arba

ii) tik specialią apsaugą neįgaliesiems, glaudžiai susijusią su minėto asmens socialine aplinka atitinkamoje valstybėje,

ir

b) finansuojamos tik iš privalomųjų mokesčių, skirtų padengti bendrąsias viešąsias išlaidas, o išmokų skyrimo ir skaičiavimo sąlygos nepriklauso nuo išmokos gavėjo įmokų. Tačiau išmokos, skiriamos kaip įmokinės išmokos priedas, vien dėl šios priežasties nelaikomos įmokinėmis,

ir

c) yra išvardytos X priede.

3. 7 straipsnis ir kiti šios antraštinės dalies skyriai netaikomi išmokoms, nurodytoms šio straipsnio 2 dalyje.

4. 2 dalyje nurodytos išmokos mokamos tik toje valstybėje narėje, kurioje atitinkami asmenys gyvena, pagal jos teisės aktus. Tokias išmokas savo lėšomis moka gyvenamosios vietos įstaiga.“

11 Reglamento Nr. 883/2004 X priede „Specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kiek tai susiję su Vokietijos Federacine Respublika, nurodytos tokios išmokos:

„<...>

b) Išmokos, skirtos garantuoti lėšas pragyvenimui pagal pagrindinę nuostatą dėl darbo ieškančių asmenų [Minimalios išmokos darbo ieškantiems asmenims, skirtos garantuoti lėšų pragyvenimui], išskyrus atvejus, kai šių išmokų atžvilgiu įvykdomi tinkamumo reikalavimai gauti laikiną priedą po to, kai gauta bedarbio pašalpa (Socialinio kodekso II knygos 24 straipsnio 1 dalis).“

Direktyva 2004/38

12 Pagal Direktyvos 2004/38 10, 16 ir 21 konstatuojamąsias dalis:

„(10) Tačiau savo teisėmis gyventi besinaudojantys asmenys neturėtų tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai per pradinį gyvenimo joje laikotarpį. Todėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisė gyventi šalyje ilgesnį kaip trijų mėnesių laikotarpį turėtų būti suteikiama taikant tam tikrus reikalavimus.

<...>

(16) Tol, kol turintieji teisę gyventi šalyje netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, jie neturėtų būti išsiunčiami iš šalies. Todėl išsiuntimo iš šalies priemonė neturėtų būti automatinė socialinės paramos sistemos regreso teisės [kreipimosi dėl socialinės paramos] pasekmė. Priimančioji valstybė narė turėtų išnagrinėti, ar tai nėra laikini sunkumai, ir atsižvelgti į gyvenimo joje trukmę, asmenines aplinkybes ir suteiktos paramos dydį, kad nuspręstų, ar asmuo tapo nepagrįsta našta jos socialinės paramos sistemai ir tęstų jo išsiuntimo iš šalies procedūrą [, ir prireikus galėtų išsiųsti jį iš šalies]. Išsiuntimo iš šalies priemonė jokia būdu neturėtų būti taikoma darbuotojams, savarankiškai dirbantiesiems ar ieškantiems darbo, kaip apibrėžta Teisingumo Teismo, išskyrus valstybinės politikos [viešosios tvarkos] ar visuomenės saugumo priežastis.

<...>

(21) Tačiau priimančiajai valstybei narei paliekama teisė nuspręsti, ar ji suteiks socialinę paramą per pirmuosius tris gyvenimo joje mėnesius (ar ilgesnį laiką ieškantiems darbo) Sąjungos piliečiams, kurie nėra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji arba išlaiko tą statusą, ar jų šeimos nariams arba paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, iki teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo.“

13 Minėtos direktyvos 6 straipsnio „Teisė gyventi šalyje iki trijų mėnesių“ 1 dalyje nurodyta:

„Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje iki trijų mėnesių trukmės laikotarpį, netaikant jokių reikalavimų ar formalumų, išskyrus reikalavimą turėti [galiojančią] tapatybės kortelę arba pasą.“

14 Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

- a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji priimančiojoje valstybėje narėje, arba
- b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, <...>“

15 Direktyvos 2004/38 8 straipsnio „Sąjungos piliečiams taikomi administraciniai formalumai“ 4 dalyje numatyta:

„Valstybės narės negali nustatyti tam tikros sumos, kurią jos laiko „pakankamais ištekliais“, tačiau turi atsižvelgti į atitinkamo asmens asmeninę padėtį. Visais atvejais ši suma neturi būti didesnė už ribą, žemiau kurios priimančiosios valstybės narės piliečiams turi būti suteikiama socialinė parama arba, kai šis kriterijus netaikomas, didesnė už priimančiosios valstybės narės mokamą mažiausiąją socialinio draudimo išmoką.“

16 Direktyvos 2004/38 14 straipsnyje „Teisės gyventi šalyje išlaikymas“ nurodyta:

„1. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi 6 straipsnyje numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.

2. Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai [turi] 7, 12 ir 13 straipsniuose numatytą teisę gyventi šalyje tol, kol jie atitinka ten nustatytus reikalavimus.

Ypatingais atvejais, kai yra pagrįstai abejojama, ar Sąjungos pilietis ar jo šeimos nariai atitinka 7, 12 ir 13 straipsniuose nustatytus reikalavimus, valstybės narės gali patikrinti, ar šių reikalavimų laikomasi. Toks tikrinimas neatliekamas sistemiškai.

3. Išsiuntimo iš šalies priemonė neturi būti Sąjungos piliečio ar jo šeimos nario pasinaudojimo priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistema automatinė pasekmė.

4. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 bei 2 dalių ir nepažeidžiant VI skyriaus nuostatų, išsiuntimo iš šalies priemonė jokių būdu negali būti taikoma prieš Sąjungos piliečius ar jų šeimos narius, jei:

- a) Sąjungos piliečiai yra darbuotojai arba savarankiškai dirbantieji;
- b) Sąjungos piliečiai atvyko į priimančiosios valstybės narės teritoriją ieškodami darbo. Tokiu atveju Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai negali būti išsiųsti iš šalies, tol, kol jie gali pateikti įrodymus, kad tebeieško darbo ir kad jie turi realių galimybių įsidarbinti.“

17 Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje „Vienodas traktavimas [požiūris]“ nurodyta:

„1. Taikant tokias specialiąsias nuostatas, kurios aiškiai numatytos Sutartyje ir antriniuose [antrinės] teisės aktuose, visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje, Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas traktavimas [požiūris] kaip ir tos valstybės narės piliečiams. Ši teisė suteikiama ir šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai ir turi teisę gyventi šalyje arba nuolatinio gyvenimo šalyje teisę.

2. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 dalies, priimančioji valstybė narė neįpareigojama suteikti socialinės paramos teises [teisės] per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius arba, kai taikytina, ilgesnį 14 straipsnio 4 dalies b punkte numatytą laikotarpį, ir neįpareigojama iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų [teikiamą kaip studento stipendija ar paskola], asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius.“

Vokietijos teisė

Socialinis kodeksas

18 Socialinio kodekso I knygos (*Sozialgesetzbuch Erstes Buch*, toliau – SGB I) 19a straipsnio 1 dalyje numatytos šios dviejų pagrindinių rūšių minimalios išmokos darbo ieškantiems asmenims:

„Įgyvendinant teisę į minimalią darbo ieškančių asmenų apsaugą galima gauti:

1. išmokas, skirtas integruotis į darbo rinką,
2. išmokas, skirtas pragyvenimui užtikrinti.“

19 Socialinio kodekso II knygos (*Sozialgesetzbuch Zweites Buch*, toliau – SGB II) 1 straipsnio „Minimalios darbo ieškančių asmenų apsaugos paskirtis ir tikslas“ 1 ir 3 dalyse nustatyta:

„(1) Minimalia darbo ieškančių asmenų apsauga siekiama sudaryti galimybę asmenims, kurie šia apsauga naudojami, gyventi žmogaus orumo nežeminančiomis sąlygomis.

<...>

(3) Minimali darbo ieškančių asmenų apsauga apima išmokas, kuriomis siekiama:

1. panaikinti arba sumažinti nepriteklių, pirmiausia integruojantis į darbo rinką,
2. užtikrinti pragyvenimą.“

20 SGB II 7 straipsnyje „Gavėjai“ numatyta:

„(1) Išmokos pagal šią knygą skiriamos asmenims, kurie:

1. yra sulaukę 15 metų amžiaus ir dar nėra pasiekę 7a straipsnyje nustatytos amžiaus ribos,
2. yra darbingi,
3. yra nepasiturintys ir
4. nuolat gyvena Vokietijos Federacinėje Respublikoje (darbingi gavėjai). Išskyrus:
 1. užsieniečius, kurie nėra darbuotojai ar savarankiškai dirbantys Vokietijos Federacinėje Respublikoje ir kurie neturi teisės laisvai judėti pagal Įstatymo dėl laisvo Sąjungos piliečių judėjimo (*Freizügigkeitsgesetz/EU*, toliau – *FreizügG/EU*) 2 straipsnio 3 dalį, ir jų šeimos narius per pirmuosius tris jų gyvenimo šalyje mėnesius,
 2. užsieniečius, kurių teisė gyventi šalyje grindžiama tik darbo paieškomis, ir jų šeimos narius,

<...>

Antro sakinio 1 punktą netaikomas užsieniečiams, kurie gyvena Vokietijos Federacinėje Respublikoje turėdami leidimą gyventi šalyje, išduotą pagal Įstatymo dėl teisės gyventi šalyje 2 skyriaus 5 skirsnį. Nuostatos dėl teisės gyventi šalyje ir toliau taikomos.

<...>“

21 SGB II 8 straipsnio „Darbingumas“ 1 dalyje nurodyta:

„Bet kuris asmuo, kuris artimiausiu metu nėra nepajėgus dirbti dėl ligos ar negalios ir gali vykdyti profesinę veiklą bent tris valandas per dieną įprastomis darbo rinkos sąlygomis, yra darbingas.“

<...>“

22 SGB II 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Bet kuris asmuo, kurio pajamos ar turtas, į kuriuos reikia atsižvelgti, neužtikrina arba pakankamai neužtikrina jo pragyvenimo ir kuris negauna būtinos pagalbos iš kitų asmenų, visų pirma savo šeimos narių ar kitų socialines išmokas skiriančių subjektų, yra nepasiturintis.“

23 SGB II 20 straipsnyje įtvirtintos papildomos nuostatos dėl minimalių pragyvenimo poreikių, SGB II 21 straipsnyje – dėl papildomų poreikių, o SGB II 22 straipsnyje – dėl būsto ir jo šildymo poreikių. Galiausiai SGB II 28–30 straipsniuose reglamentuojama parama jaunimo švietimui ir įtraukčiai.

24 Socialinio kodekso XII knygos (*Sozialgesetzbuch Zwölftes Buch*, toliau – SGB XII) 1 straipsnyje, kuriame reglamentuojama socialinė parama, nustatyta:

„Socialinės paramos paskirtis yra sudaryti galimybę jos gavėjams gyventi žmogaus orumo nežeminančiomis sąlygomis. <...>“

25 SGB XII 21 straipsnyje numatyta:

„Pragyvenimą užtikrinančios išmokos nemokamos asmenims, kurie turi teisę į išmokas pagal II knygą kaip darbingi asmenys arba kaip šeimos nariai. <...>“

26 SGB XII 23 straipsnis „Socialinė parama užsieniečiams“ išdėstytas taip:

„(1) Pagal šią knygą užsieniečiams, kurie faktiškai gyvena šalies teritorijoje, turi būti teikiama pragyvenimą užtikrinanti parama, parama ligos, nėštumo ir motinystės atveju ir sveikatos priežiūrą užtikrinanti parama. Tai neturi įtakos ketvirto skyriaus nuostatomis. Kitais atvejais socialinė parama gali būti teikiama, jeigu ji, atsižvelgiant į individualias aplinkybes, yra reikalinga. Pirmame sakinyje nustatytas ribojimas netaikomas užsieniečiams, kurie turi nuolatinį leidimą gyventi šalyje [„Niederlassungserlaubnis“] arba laikiną leidimą gyventi šalyje [„befristeter Aufenthaltstitel“], tačiau siekia nuolat gyventi federacijos teritorijoje. Tai neturi įtakos nuostatomis, pagal kurias turi arba turėtų būti mokamos kitos socialinės paramos išmokos nei nurodytosios pirmame sakinyje.

<...>

(3) Užsieniečiai, kurie į šalies teritoriją atvyko siekdami gauti socialinę paramą arba kurie teisę gyventi šalyje įgyja vien tam, kad galėtų ieškoti darbo, kaip ir jų šeimos nariai, neturi teisės į socialinę paramą. Jeigu jie atvyko į šalies teritoriją gydytis ar palengvinti ligos eigos, parama sergantiems asmenims gali būti teikiama tik kai būtina gelbėti žmogaus gyvybę arba neišvengiamai ir skubiai gydyti sunkias ar užkrečiamąsias ligas.

(4) Būtina informuoti užsieniečius, kuriems teikiama socialinė parama, apie jiems taikytinas grįžimo į savo valstybę ir migracijos programas; atitinkamais atvejais būtina garantuoti, kad užsieniečiai pasinaudotų šiomis programomis.“

Įstatymas dėl laisvo Sąjungos piliečių judėjimo

27 *FreizügG/EU* taikymo sritis patikslinta šio įstatymo 1 straipsnyje:

„Šiuo įstatymu reglamentuojami kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečių (Sąjungos piliečių) ir jų šeimos narių atvykimo ir gyvenimo klausimai.“

28 *FreizügG/EU* 2 straipsnyje, kiek tai susiję su teise atvykti į šalį ir joje gyventi, numatyta:

(1) Teisę laisvai judėti turintys Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi teisę atvykti į šalį ir joje gyventi šio įstatymo nustatyta tvarka.

(2) Teisę laisvai judėti pagal Bendrijos teisę turi:

1. Sąjungos piliečiai, kurie, siekdami įsidarbinti arba įgyti profesinį išsilavinimą, nori gyventi šalyje kaip darbuotojai,

<...>

5. profesinės veiklos nevykdantys Sąjungos piliečiai, atitinkantys 4 straipsnio reikalavimus,

6. šeimos nariai, atitinkantys 3 ir 4 straipsnių reikalavimus,

<...>

(4) Sąjungos piliečiams, norintiems atvykti į federacijos teritoriją, nereikia vizos, o gyventi šalyje – leidimo gyventi. <...>

(5) Sąjungos piliečiui, norinčiam gyventi šalyje iki trijų mėnesių, pakanka turėti galiojančią tapatybės kortelę arba pasą. Šeimos nariai, kurie nėra Sąjungos piliečiai, turi tokią pačią teisę, jeigu turi pripažintą arba tinkamai autorizuotą pasą arba paso pakaitalą ir jeigu lydi Sąjungos pilietį arba pas jį atvyksta.

<...>

(7) 1 dalyje numatytos teisės nebuvimas gali būti konstatuotas, jeigu nustatoma, kad atitinkamas asmuo, pateikdamas suklastotus ar tikrovės neatitinkančius dokumentus arba iškraipydamas faktus, apsimetė, kad atitinka reikalaujamas šios teisės sąlygas. Be to, 1 dalyje numatytos teisės nebuvimas gali būti konstatuotas šeimos nariui, kuris nėra Sąjungos pilietis, jeigu nustatoma, kad jis Sąjungos pilietį lydi arba pas jį atvyksta ne tam, kad būtų pradėtas arba išlaikytas bendras šeimos gyvenimas. Tokiu atveju šeimos nariui, kuris nėra Sąjungos pilietis, gali būti neišduotas leidimas gyventi šalyje ar viza arba atimtas jo leidimas gyventi šalyje. Sprendimai, priimti pagal 1–3 sakinius, turi būti rašytinės formos.“

29 *FreizügG/EU* 3 straipsnyje, skirtame šeimos nariams, nustatyta:

„(1) 2 straipsnio 2 dalies 1–5 punktuose nurodytų Sąjungos piliečių šeimos nariai turi teisę pagal 2 straipsnio 1 dalį, jeigu jie lydi Sąjungos pilietį arba pas jį atvyksta. 2 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodytų Sąjungos piliečių šeimos nariams tai taikoma laikantis 4 straipsnio sąlygų.

(2) Šeimos nariai yra:

1. sutuoktinis, partneris ir 2 straipsnio 2 dalies 1–5 ir 7 punktuose nurodytų asmenų arba jų sutuoktinių ar partnerių žemutinės linijos giminaičiai, kuriems dar nesuėjo 21 metai,
2. 2 straipsnio 2 dalies 1–5 ir 7 punktuose nurodytų asmenų arba jų sutuoktinių ar partnerių aukštutinės arba žemutinės linijos giminaičiai, kuriems šie asmenys arba jų sutuoktiniai ar partneriai užtikrina pragyvenimą.

<...>“

30 *FreizügG/EU* 4 straipsnyje, kiek tai susiję su teise laisvai judėti turinčiais profesinės veiklos nevykdančiais asmenimis, nustatyta:

„2 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisę turi profesinės veiklos nevykdančios Sąjungos piliečiai ir juos lydintys ar vykstantys kartu jų šeimos nariai, jeigu jie turi pakankamą sveikatos draudimą ir pakankamai pragyvenimo lėšų. Jeigu Sąjungos pilietis gyvena federacijos teritorijoje kaip studentas, šią teisę turi tik jo išlaikomi sutuoktinis ar partneris ir vaikai, kuriems užtikrinamas pragyvenimas.“

31 *FreizügG/EU* 5 straipsnyje „Leidimo gyventi kortelės ir teisės nuolat gyventi šalyje pažymėjimas“ numatyta:

„<...>

(2) Kompetentinga užsieniečių reikalų tarnyba gali praėjus trims mėnesiams nuo atvykimo reikalauti pagrįsti, kad tenkinamos 2 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės sąlygos. Reikalingus pagrindžiamuosius duomenis ir įrodymus kompetentinga registrų tarnyba gali priimti vykdydama administracinį registravimą. Ši tarnyba perduoda duomenis ir įrodymus kompetentingai užsieniečių reikalų tarnybai. Registrų tarnyba kitais tikslais šių duomenų netvarko ir nenaudoja.

(3) Esant ypatingai aplinkybei gali būti patikrinama, ar esama arba tebeesama 2 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės sąlygų.

<...>“

32 *FreizügG/EU* 5 straipsnyje nustatyta:

„(1) 5 straipsnio 2 dalyje numatytais atvejais kompetentinga institucija gali pareikalauti iš Sąjungos piliečio pateikti galiojančią tapatybės kortelę arba pasą ir

<...>

3. 2 straipsnio 2 dalies 5 punkte numatytu atveju – pakankamo sveikatos draudimo ir pakankamą pragyvenimo lėšų įrodymą.“

33 *FreizügG/EU* 6 straipsnyje, susijusiame su teisės atvykti į šalį ir joje šalyje praradimu, nurodyta:

„(1) Nepažeidžiant 2 straipsnio 7 dalies ir 5 straipsnio 4 dalies, 2 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės, praradimas gali būti konstatuotas, teisės nuolat gyventi šalyje pažymėjimas arba leidimo gyventi kortelė ar leidimo nuolat gyventi kortelė gali būti panaikinti tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos sumetimais (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 45 straipsnio 3 dalis ir 52 straipsnio 1 dalis). Dėl pirmame sakinyje nurodytų priežasčių taip pat gali būti neleista atvykti į šalies teritoriją. <...>

(2) Teistumo savaimė nepakanka siekiant pagrįsti 1 dalyje nurodytus sprendimus ar priemones. Gali būti atsižvelgta tik į iš centrinio federalinio registro dar neišbrauktus teistumus ir tik tiek, kiek juos pagrindžiančios aplinkybės parodo asmens elgesį, kuris kelia realią grėsmę viešajai tvarkai. Turi kilti tikra ir pakankamai didelė grėsmė, susijusi su tam tikru pagrindiniu visuomenės interesu.

(3) Priimant sprendimą pagal 1 dalį, turi būti visų pirma atsižvelgiama į suinteresuotojo asmens gyvenimo Vokietijos teritorijoje trukmę, jo amžių, sveikatos būklę, šeiminių ir ekonominę padėtį, socialinę ir kultūrinę integraciją Vokietijoje ir jo ryšių su kilmės šalimi intensyvumą.

<...>

(6) Sprendimai ar priemonės, susiję su teisės gyventi šalyje ar teisės nuolat gyventi šalyje praradimu, negali būti priimami ekonominiais tikslais.

<...>“

34 Dėl pareigos išvykti iš šalies *FreizügG/EU* 7 straipsnyje nustatyta:

„(1) Sąjungos piliečiai arba jų šeimos nariai privalo išvykti iš šalies, kai užsieniečių reikalų tarnyba nustato, kad jie neturi teisės atvykti į šalį ir joje gyventi. Sprendime turi būti nurodyta išsiuntimo galimybė ir nustatytas išvykimo terminas. Išskyrus skubos atvejus, terminas turi būti ne trumpesnis kaip vienas mėnuo. <...>

(2) Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai, praradę teisę laisvai judėti pagal 6 straipsnio 1 dalį, negali iš naujo atvykti į federacijos teritoriją ir joje gyventi. Pateikus prašymą, pirmame sakinyje įtvirtinto draudimo terminas apribojamas. Terminas eiga prasideda nuo išvykimo iš šalies teritorijos. Sprendimas dėl prašymo panaikinti, pateikto per protingą terminą arba po trejų metų, turi būti priimtas per šešis mėnesius.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 35 E. Dano, gimusi 1989 m., ir jos sūnus Florin, gimęs 2009 m. liepos 2 d. Sarbriukene (Vokietija), yra Rumunijos piliečiai. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nustatytomis aplinkybėmis, paskutinį kartą E. Dano į Vokietiją atvyko 2010 m. lapkričio 10 d.
- 36 2011 m. liepos 19 d. Leipcigo miestas E. Dano išdavė Sąjungos piliečiams skirtą neterminuoto leidimo gyventi šalyje pažymėjimą (*Unbefristete Freizügigkeitsbescheinigung*), kuriame kaip jos atvykimo į Vokietijos teritoriją data nurodyta 2011 m. birželio 27 d. Be to, 2013 m. sausio 28 d. Leipcigo miestas jai išdavė šio pažymėjimo dublikatą.
- 37 E. Dano ir jos sūnus nuo pat atvykimo gyvena Leipcige vienos iš E. Dano seserų, kuri juos išlaiko, bute.
- 38 E. Dano už savo sūnų Floriną kas mėnesį gauna 184 eurų dydžio išmoką vaikui (*Kindergeld*), kurią moka Leipcigo šeimos išmokų kasa, veikianti Federalinės įdarbinimo agentūros vardu. Be to, Leipcigo socialinės paramos jaunimui ir vaikams tarnyba kas mėnesį moka 133 eurų dydžio avansinę išlaikymo išmoką už šį vaiką, kurio tėvas nežinomas.
- 39 E. Dano trejus metus lankė mokyklą Rumunijoje, tačiau neturi jokio mokslo baigimo atestato. Ji supranta šnekamąją vokiečių kalbą ir geba bendrauti paprasta vokiečių kalba. Tačiau ji nemoka rašyti vokiškai ir tik iš dalies gali skaityti tekstus vokiečių kalba. Ji neturi profesinės kvalifikacijos ir iki šiol nei Vokietijoje, nei Rumunijoje nėra vykdžiusi jokios profesinės veiklos. Nors dėl jos darbingumo niekada nekilo abejonų, nėra jokių požymių, leidžiančių manyti, kad ji ieškojo darbo.
- 40 Pirmą E. Dano ir jos sūnaus prašymą dėl minimalių išmokų skyrimo pagal SGB II *Jobcenter Leipzig* atmetė 2011 m. rugsėjo 28 d. sprendimu, remdamasis SGB II 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio 2 punktu. Šis sprendimas nebuvo ginčytas, todėl įsiteisėjo.
- 41 Pakartotinį 2012 m. sausio 25 d. prašymą dėl tų pačių išmokų *Jobcenter Leipzig* taip pat atmetė 2012 m. vasario 23 d. sprendimu. Dėl šio neigiamo sprendimo E. Dano ir jos sūnus pateikė administracinį skundą, kuris buvo pagrįstas SESV 18 ir 45 straipsniais ir Sprendimu *Vatsouras ir Koupatantze* (C-22/08 ir C-23/08, EU:C:2009:344). 2012 m. birželio 1 d. sprendimu šis skundas buvo atmestas.

- 42 Dėl šio sprendimo E. Dano ir jos sūnus 2012 m. liepos 1 d. pateikė skundą *Sozialgericht Leipzig*, šiuo skundu jie vėl prašė už laikotarpį nuo 2012 m. sausio 25 d. skirti pagal SGB II minimalias išmokas darbo ieškantiems asmenims.
- 43 *Sozialgericht Leipzig* mano, kad pagal SGB II 7 straipsnio 1 dalies antro sakinio 2 punktą ir SGB XII 23 straipsnio 3 dalį E. Dano ir jos sūnus neturi teisės į minimalias išmokas. Vis dėlto šis teismas abejoja dėl to, ar pagal Sąjungos teisės nuostatas, visų pirma Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį, SESV 18 straipsnyje įtvirtintą bendrąjį nediskriminavimo principą ir SESV 20 straipsnyje įtvirtintą bendrąją teisę gyventi šalyje, nedraudžiamos minėtos Vokietijos teisės nuostatos.
- 44 Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nustatytomis aplinkybėmis, pagrindinė byla susijusi su asmenimis, kurie pagal Direktyvą 2004/38 negali reikalauti teisės gyventi priimančiojoje valstybėje.
- 45 Šiomis aplinkybėmis *Sozialgericht Leipzig* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar į Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnio taikymo asmenims sritį patenka asmenys, kurie prašo skirti ne socialinio draudimo išmoką arba išmoką šeimai, kaip tai suprantama pagal [šio] reglamento 3 straipsnio 1 dalį, o specialią neįmokinę išmoką, kaip ji suprantama pagal [minėto] reglamento 3 straipsnio 3 dalį ir 70 straipsnį?
 2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsniu draudžiama valstybėms narėms visiškai arba iš dalies nesuteikti remtiniams Sąjungos piliečiams teisės gauti pragyvenimą užtikrinančias socialines neįmokines išmokas, kaip jos suprantamos pagal reglamento [Nr. 883/2004] 70 straipsnį, skiriamas tokioje pačioje padėtyje esantiems savo šalies piliečiams, siekiant, kad tokiomis išmokomis nebūtų nepagrįstai naudojama?
 3. Jeigu į pirmąjį ar antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar SESV 18 straipsniu ir (arba) SESV 20 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktu, siejama su SESV 20 straipsnio 2 dalies antra pastraipa, ir Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalimi draudžiama valstybėms narėms visiškai arba iš dalies nesuteikti remtiniams Sąjungos piliečiams teisės gauti pragyvenimą užtikrinančias socialines neįmokines išmokas, kaip jos suprantamos pagal reglamento [Nr. 883/2004] 70 straipsnį, skiriamas tokioje pačioje padėtyje esantiems savo šalies piliečiams, siekiant, kad tokiomis išmokomis nebūtų nepagrįstai naudojama?
 4. Jeigu į [pirmesnius] klausimus būtų atsakyta, kad dalinis teisės gauti pragyvenimą užtikrinančias išmokas nesuteikimas atitinka Sąjungos teisę, ar, Sąjungos piliečiams nedidelio reikalingumo atvejais skiriant neįmokines pragyvenimą užtikrinančias išmokas, galima suteikti tik grįžti į kilmės valstybę reikiamas lėšas, ar pagal <...> Chartijos 1, 20 ir 51 straipsnius reikalaujama skirti papildomas išmokas, sudarančias galimybę nuolat gyventi šalyje?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 46 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis aiškintinas taip, kad į jo taikymo sritį patenka „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal minėto reglamento 3 straipsnio 3 dalį ir 70 straipsnį.

- 47 Pirmiausia konstatuotina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje nagrinėjamas išmokas kvalifikavo kaip „specialias neįmokines išmokas pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį.
- 48 Šiuo klausimu pirmiausia primintina, kad Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnyje apibrėžta materialinė reglamento taikymo sritis, jo 3 dalyje aiškiai nurodant, kad šis reglamentas „taip pat taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais, numatytoms [šio reglamento] 70 straipsnyje“.
- 49 Taigi iš Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio formuluotės aiškiai išplaukia, kad jis taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais.
- 50 Antra, reikėtų patikslinti, kad Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog Reglamento Nr. 883/2004 7 straipsnis, kuriame reglamentuojamas gyvenamosios vietos taisyklių atsisakymas, ir kiti šio reglamento III antraštinės dalies skyriai, skirti įvairių rūšių išmokoms, netaikomi specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais.
- 51 Taigi, nors pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 3 dalį kai kurios šio reglamento nuostatos minėtoms išmokoms išimties tvarka netaikomos, jo 4 straipsnis prie šių nuostatų nepriskiriamas.
- 52 Galiausiai, aiškinimas, kad Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms pinigais, atitinka Sąjungos teisės aktų leidėjo valią, kaip matyti iš Reglamento Nr. 1247/92 3 konstatuojamosios dalies; būtent pastaruoju reglamentu iš dalies pakeistas Reglamentas Nr. 1408/71 siekiant į jį įtraukti nuostatas, susijusias su šios rūšies išmokomis, ir taip atsižvelgti į šiuo klausimu suformuotą teismo praktiką.
- 53 Remiantis 7 konstatuojamąja dalimi, tos išmokos turėtų būti skiriamos tik pagal atitinkamo asmens arba jo šeimos narių šalies, kurioje gyvenama, teisės aktus sumuojant, jeigu būtina, visose valstybėse narėse įgytus gyvenimo laikotarpius ir nediskriminuojant dėl pilietybės.
- 54 Taigi specialiajai nuostatai, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamentu Nr. 1247/92 įtraukė į Reglamentą Nr. 1408/71, būdinga tai, kad specialių neįmokinių išmokų pinigais perkėlimo galimybės nebuvimą atveria vienodo požiūrio taikymas valstybėje, kurioje gyvenama.
- 55 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad Reglamentas Nr. 883/2004 aiškintinas taip, kad „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal šio reglamento 3 straipsnio 3 dalį ir 70 straipsnį, patenka į jo 4 straipsnio taikymo sritį.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

- 56 Antruoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 18 straipsnis, SESV 20 straipsnio 2 dalis, Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalis ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis aiškintini taip, kad jais draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias ekonomiškai neaktyviems kitų valstybių narių piliečiams visiškai arba iš dalies nesuteikiama teisė gauti tam tikras „specialias neįmokines išmokas pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamentą Nr. 883/2004, nors šios išmokos užtikrinamos atitinkamos valstybės narės piliečiams, kurių padėtis tokia pati.
- 57 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal SESV 20 straipsnio 1 dalį kiekvienam asmeniui, kuris yra kurios nors valstybės narės pilietis, suteikiamas Sąjungos piliečio statusas (Sprendimo *N., C-46/12*, EU:C:2013:9725, 25 punktas).

- 58 Kaip Teisingumo Teismas jau buvo ne kartą nusprendęs, Sąjungos pilietybe siekiama suteikti valstybių narių piliečiams esminį statusą, leidžiantį tiems, kurie yra tokioje pačioje situacijoje, būti vienodai teisiškai vertinamiems ESV sutarties taikymo *ratione materiae* srityje nepriklausomai nuo pilietybės, nepažeidžiant šioje srityje aiškiai nustatytų išimčių (Sprendimo *Grzelczyk*, C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktą; Sprendimo *D’Hoop*, C-224/98, EU:C:2002:432, 28 punktą ir Sprendimo *N.*, EU:C:2013:9725, 27 punktą).
- 59 Taigi kiekvienas Sąjungos pilietis gali remtis SESV 18 straipsnyje numatytu bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimu visose situacijose, kurios priklauso Sąjungos teisės taikymo *ratione materiae* sričiai. Prie tokių situacijų, be kita ko, priskirtinas naudojimas pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktą ir 21 straipsnį suteikta laisve judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje (žr. Sprendimo *N.*, EU:C:2013:97, 28 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 60 Šiuo klausimu konstatuotina, kad pagal SESV 18 straipsnio 1 dalį „Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų“, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės. SESV 20 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje aiškiai numatyta, kad naudojimosi teisėmis, kurios pagal šį straipsnį suteiktos Sąjungos piliečiams, „sąlygas ir ribas nustato Sutartys ir joms įgyvendinti skirtos priemonės“. Be to, ir pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį Sąjungos piliečių teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje siejama su „Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų“ laikymusi (žr. Sprendimo *Brey*, C-140/12, EU:C:2013:565, 46 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 61 Todėl SESV 18 straipsnyje bendrais bruožais nustatytas nediskriminavimo principas Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje sukonkretintas Sąjungos piliečiams, kurie, kaip ir pagrindinės bylos pareiškėjai, naudojami laisve judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje. Be to, Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje šis principas sukonkretintas Sąjungos piliečiams, kurie, kaip ir pagrindinės bylos pareiškėjai, priimančiojoje valstybėje narėje reikalauja minėto reglamento 70 straipsnio 2 dalyje numatytų išmokų.
- 62 Atsižvelgiant į tai, reikia išaiškinti Direktyvos 2004/38 24 straipsnį ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį.
- 63 Pirmiausia konstatuotina, kad šio reglamento 70 straipsnio 2 dalyje numatytos „specialios neįmokinės išmokos pinigais“ visiškai patenka į „socialinės paramos“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį. Iš tiesų ši sąvoka apima visas paramos sistemas, nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu nustatytas valdžios institucijų, kuriomis naudojasi asmuo, neturintis pakankamai išteklių savo ir savo šeimos narių elementariems poreikiams patenkinti ir dėl to rizikuojantis gyvenimo šalyje laikotarpiu priimančiosios valstybės narės viešiesiems finansams tapti našta, kuri galėtų turėti įtakos bendram tos valstybės teikiamos paramos dydžiui (Sprendimo *Brey*, EU:C:2013:565, 61 punktą).
- 64 Turint tai omenyje, pažymėtina, kad Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje numatytas diskriminacijos dėl pilietybės draudimas, o minėtos direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje nustatyta nediskriminavimo principo išimtis.
- 65 Pagal pastarąją nuostatą priimančioji valstybė narė neįpareigojama suteikti socialinės paramos teisės per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius arba, kai taikytina, ilgesnį Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punkte numatytos darbo paieškos laikotarpį ir neįpareigojama iki įgyjama nuolatinio gyvenimo šalyje teisė suteikti paramos studijoms asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius.
- 66 Iš bylos medžiagos šiuo klausimu matyti, kad E. Dano Vokietijoje gyvena ilgiau nei tris mėnesius, neieško darbo ir į šios valstybės narės teritoriją atvyko ne dirbti, todėl ji nepatenka į Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalies taikymo asmenims sritį.

- 67 Šiomis aplinkybėmis reikia patikrinti, ar pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalį ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį draudžiama atsisakyti skirti socialines išmokas tokioje situacijoje, kokia susiklostė pagrindinėje byloje.
- 68 Pabrėžtina, kad, remiantis Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalimi, visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje, Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas požiūris kaip ir į tos valstybės narės piliečius.
- 69 Tai reiškia, kad Sąjungos pilietis, kiek tai susiję su galimybe gauti socialines išmokas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, gali reikalauti, kad jam būtų taikomas vienodas požiūris kaip ir į priimančiosios valstybės narės piliečius, tik jeigu jo gyvenimas priimančiosios valstybės narės teritorijoje atitinka Direktyvos 2004/38 sąlygas.
- 70 Visų pirma dėl gyvenimo šalyje iki trijų mėnesių pažymėtina, kad Direktyvos 2004/38 6 straipsnyje iš teisės gyventi šalyje reikalavimų ir formalumų numatytas tik reikalavimas turėti galiojančią tapatybės kortelę arba pasą, o pagal jos 14 straipsnio 1 dalį šią teisę Sąjungos pilietis ir jo šeimos nariai turi tol, kol jie netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja*, C-424/10 ir C-425/10, EU:C:2011:866, 39 punktas). Pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį priimančioji valstybė narė neįpareigojama per šį laikotarpį suteikti kitos valstybės narės piliečiui ar jo šeimos nariui teisės į socialines išmokas.
- 71 Antra, kiek tai susiję su gyvenimu šalyje ilgiau nei tris mėnesius, taikomi Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalyje numatyti naudojimosi teise gyventi šalyje reikalavimai, o pagal jos 14 straipsnio 2 dalį šią teisę Sąjungos pilietis ir jo šeimos nariai turi tol, kol atitinka šiuos reikalavimus. Ypač iš šios direktyvos 10 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiais reikalavimais visų pirma siekiama, kad šie asmenys netaptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja*, EU:C:2011:866, 40 punktas).
- 72 Trečia, iš Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalies matyti, kad Sąjungos piliečiai, kurie priimančiojoje valstybėje narėje teisėtai gyveno ištisinį penkerių metų laikotarpį, įgyja teisę nuolat gyventi šalyje ir kad šiai teisei netaikomi pirmesniame punkte minėti reikalavimai. Kaip numatyta šios direktyvos 18 konstatuojamojoje dalyje, kartą suteikus teisę nuolat gyventi šalyje, nebeturėtų būti keliami jokie reikalavimai, siekiant, kad ji būtų tikras integravimosi į priimančiosios valstybės narės visuomenę variklis (Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja*, EU:C:2011:866, 41 punktas).
- 73 Norint įvertinti, ar ekonomiškai neaktyvūs Sąjungos piliečiai, esantys tokioje situacijoje kaip pagrindinės bylos pareiškėjai, kurie priimančiojoje valstybėje narėje gyvena ilgiau nei tris mėnesius, tačiau trumpiau nei penkerius metus, gali reikalauti, kad jiems, kiek tai susiję su teise į socialines išmokas, būtų taikomas vienodas požiūris kaip ir į tos valstybės narės piliečius, reikia patikrinti, ar minėtų piliečių gyvenimas šalyje atitinka Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkto reikalavimus. Prie šių reikalavimų priskiriama ekonomiškai neaktyvaus Sąjungos piliečio pareiga turėti pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams.
- 74 Leidus asmenims, kuriems pagal Direktyvą 2004/38 nepriklauso teisė gyventi šalyje, reikalauti teisės į socialines išmokas tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos savo šalies piliečiams, būtų nusižengta šios direktyvos 10 konstatuojamojoje dalyje numatytam tikslui užkirsti kelią tam, kad Sąjungos piliečiai netaptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai.
- 75 Šiuo klausimu pridurtina, kad, kiek tai susiję su reikalavimu turėti pakankamai išteklių, Direktyvoje 2004/38 skiriami, viena vertus, asmenys, kurie vykdo profesinę veiklą, ir, kita vertus, asmenys, kurie nevykdo profesinės veiklos. Pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies a punktą pirmosios grupės Sąjungos piliečiai, esantys priimančiojoje valstybėje narėje, turi teisę gyventi šalyje ir neprivalo atitikti kokių nors kitų reikalavimų. Ekonomiškai neaktyviems asmenims pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą keliamas reikalavimas turėti pakankamai nuosavų išteklių.

- 76 Taigi konstatuotina, kad Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktu siekiama neleisti ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams naudotis priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistema savo pragyvenimui finansuoti.
- 77 Kaip generalinis advokatas pažymėjo išvados 93 ir 96 punktuose, skiriant socialines išmokas galimas nevienodas požiūris į teisę laisvai judėti ir apsigyventi pasinaudojusius Sąjungos piliečius ir į priimančiosios valstybės narės piliečius yra neišvengiama Direktyvos 2004/38 pasekmė. Toks galimas nevienodas požiūris pagrįstas, viena vertus, reikalavimo turėti pakankamai išteklių, kurie yra teisės gyventi šalyje sąlyga, ir, kita vertus, siekio neužkrauti naštos valstybių narių socialinės paramos sistemoms tarpusavio santykiu, kurį Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė Direktyvos 2004/38 7 straipsnyje.
- 78 Taigi pagal minėtą 7 straipsnį valstybė narė turi turėti galimybę atsisakyti skirti socialines išmokas ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams, kurie teise laisvai judėti naudojami vieninteliu tikslu – siekdami gauti kitos valstybės narės socialinę paramą, nors patys neturi pakankamai išteklių, kad galėtų reikalauti teisės gyventi šalyje.
- 79 Kaip generalinis advokatas konstatavo išvados 106 punkte, tokios teisės valstybei narei nesuteikus, asmenys, kurie atvykę į kitos valstybės narės teritoriją neturi pakankamai išteklių savo poreikiams patenkinti, automatiškai jų gautų skyrus specialią neįmokinę išmoką pinigais, kurios tikslas – užtikrinti jos gavėjui pragyvenimą.
- 80 Taigi, siekiant nustatyti, ar suinteresuotasis asmuo atitinka reikalavimą turėti pakankamai išteklių ir gali naudotis teise gyventi šalyje pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punktą, reikia konkrečiai įvertinti kiekvieno tokio asmens ekonominę padėtį, neatsižvelgiant į prašomas skirti socialines išmokas.
- 81 Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nustatytais aplinkybėmis, pagrindinėje byloje pareiškėjai neturi pakankamai išteklių, taigi ir negali pagal Direktyvą 2004/38 reikalauti teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje. Todėl, kaip nurodyta šio sprendimo 69 punkte, jie negali remtis šios direktyvos 24 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu nediskriminavimo principu.
- 82 Šiomis aplinkybėmis Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalimi, siejama su jos 7 straipsnio 1 dalies b punktu, nedraudžiamos tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos tiek, kiek jomis kitų valstybių narių piliečiams, pagal Direktyvą 2004/38 neturintiems teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, nesuteikiama teisė gauti tam tikras „specialias neįmokines išmokas pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį.
- 83 Tokia pati išvada darytina ir aiškinant Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnį. Pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos, kurios yra „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal minėto reglamento 70 straipsnio 2 dalį, remiantis to paties straipsnio 4 dalimi skiriamos tik toje valstybėje narėje, kurioje suinteresuotasis asmuo gyvena, pagal jos teisės aktus. Tai reiškia, kad iš principo nedraudžiama tokių išmokų skyrimo ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams susieti su reikalavimu pagal Direktyvą 2004/38 atitikti keliamas teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje sąlygas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Brey*, EU:C:2013:965, 44 punktą).
- 84 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalis, siejama su jos 7 straipsnio 1 dalies b punktu, ir Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnis aiškintini taip, kad jais nedraudžiamos tokios kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias kitų valstybių narių piliečiams nesuteikiama teisė gauti tam tikras „specialias neįmokines išmokas pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį, nors šios išmokos užtikrinamos atitinkamos priimančiosios valstybės narės piliečiams, kurių padėtis tokia pati, jeigu šie kitų valstybių narių piliečiai pagal Direktyvą 2004/38 neturi teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje.

Dėl ketvirtąjį klausimą

- 85 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Chartijos 1, 20 ir 51 straipsniai aiškinti taip, kad jais valstybės narės įpareigojamos skirti Sąjungos piliečiams minimalias neįmokines išmokas pinigais, sudarančias galimybę nuolat gyventi šalyje, ar vis dėlto šios valstybės gali suteikti tik grįžti į kilmės valstybę reikiamas lėšas.
- 86 Primintina, kad vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrai pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas turi aiškinti Sąjungos teisę neviršydamas jam suteiktą įgaliojimą (žr., be kita ko, Sprendimo *Betriu Montull*, C-5/12, EU:C:2013:571, 68 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 87 Šiuo klausimu Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jos nuostatos skirtos valstybėms narėms „tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę“.
- 88 Remiantis Europos Sąjungos 6 straipsnio 1 dalimi, Chartijos nuostatos niekaip neišplečia Sutartyse apibrėžtos Sąjungos kompetencijos. Lygiai taip pat pagal Chartijos 51 straipsnio 2 dalį ji neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų, nenustato Sąjungai naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų (žr. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 17 ir 23 punktus ir Nutarties *Nagy*, C-488/12–C-491/12 ir C-526/12, EU:C:2013:703, 15 punktą).
- 89 Šiuo klausimu konstatuotina, kad Sprendimo *Brey* (EU:C:2013:565) 41 punkte Teisingumo Teismas patvirtino, jog Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsniu, kuriame apibrėžta sąvoka „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, nesiekama nustatyti materialinių teisės į minėtas išmokas egzistavimo sąlygų. Todėl šias sąlygas turi nustatyti kiekvienos valstybės narės įstatymų leidėjas.
- 90 Kadangi šios sąlygos neišplaukia nei iš Reglamento Nr. 883/2004, nei iš Direktyvos 2004/38 ar kitų Sąjungos antrinės teisės aktų ir todėl valstybės narės yra kompetentingos nustatyti specialių neįmokinių išmokų pinigais skyrimo sąlygas, jos yra juo labiau kompetentingos, kaip generalinis advokatas pažymėjo išvados 146 punkte, nustatyti tokios rūšies išmokomis užtikrinamos socialinės apsaugos apimtį.
- 91 Tai reiškia, kad, nustatydamos specialių neįmokinių išmokų pinigais skyrimo sąlygas ir apimtį, valstybės narės neįgyvendina Sąjungos teisės.
- 92 Todėl Teisingumo Teismas neturi kompetencijos atsakyti į ketvirtąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 93 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, iš dalies pakeistas 2010 m. gruodžio 9 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1244/2010, aiškintinas taip, kad „specialios neįmokinės išmokos pinigais“, kaip jos suprantamos pagal šio reglamento 3 straipsnio 3 dalį ir 70 straipsnį, patenka į jo 4 straipsnio taikymo sritį.

2. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikiniančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 24 straipsnio 1 dalis, siejama su jos 7 straipsnio 1 dalies b punktu, ir Reglamento Nr. 883/2004, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1244/2010, 4 straipsnis aiškintini taip, kad jais nedraudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias kitų valstybių narių piliečiams nesuteikiama teisė gauti tam tikras „specialias neįmokines išmokas pinigais“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 70 straipsnio 2 dalį, nors šios išmokos užtikrinamos atitinkamos priimančiosios valstybės narės piliečiams, kurių padėtis tokia pati, jeigu šie kitų valstybių narių piliečiai pagal Direktyvą 2004/38 neturi teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje.
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas neturi kompetencijos atsakyti į ketvirtąjį klausimą.

Parašai.